

BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 10. vsakega mesca.

Veljá celoletno 2 gold. — polletno 1 gold.

List 3.

V Celovcu 10. marca 1874.

Leto VI.

Zvečer.

Rad nebó pozimsko gledam,
Ko mračiti se začné,
In gosté in zavidljive
Je zakrivajo meglé.

A še rajši ob tem času
Ogledujem drage stan,
Ko čez okna se poveša
Zagrinjal molčéca bran.

Vem, da gori za oblaki
Tisoč lučij zlatih je,
In da tu za zagrinjali
Dve le mili zvezdi ste;

Toda za-me vsa bliščoba
Na obnebji ne žari
Tako krasno kakor v hiši
Moje ljubice oči.

Lujiza Pesjakova.

Marjetica.

(Spisal Fr. Jaroslav.)

V nekej grajščini je živela dobra in pobožna gospa. Nekega dne po zimi je sedela pri oknu in šivala novo srajco. Zunaj je sneg naletaval. Med šivanjem se je gospa ozerla ven na sneženo pokrajino, a tisti hip se je s šivanko v perst zbodla, in tri kaplje kervi so pale na srajco. Gospa odloži šivanje in vzdihne: „Oh, da bi kedaj dobila dete — belo kot sneg, rudeče kot kri in čerholaso kot oglje!“

In glej! Dobila je hčerko — belo kot sneg, rudečo kot kri in čerholaso kot oglje. Dala jej je imé Marjetica.

Kmalo po rojstvu detetovem je gospa umerla. Čez leto dnij se je grajščak vdrugeč oženil. Dobil je gospo prekrasno, ali oholo in neusmiljeno, ki ni mogla niti slišati niti pomisliti, da bi katera ženska na Božjem svetu še lepša biti mogla. Nova grajska gospa je imela zlat čarodejen perstan.

Nek dan se je hotela pogledati. Nalila je škap vode, perstan va-njo spustila in rekla:

Povej, povej ti perstan zlat',
Al je kje lepši ženska najt'?

Perstan v vodi je odgovoril:

Lepa si, lepa, žlahtna gospa,
Še lepši pa bo Marjetica.

Odgovor perstanov je nemilo ranil serce oholej gospi, kajti vedela je, da čarodejni perstan ne laže.

Marjetica je rastla in krasnejša bivala od leta do leta. Kedar je bila stara sedem let, bila je že tako krasna, kot najkrasnejši spomladanski dan, krasnejša je bila kot sama gospa.

Neki dan gospa vnovič škap vode nalije in perstan va-njo spusti rekoč:

Povej, povej ti perstan zlat',
Al je kje lepši ženska najt'?

Perstan v vodi je odgovoril:

Lepa si, lepa, žlahtna gospa,
Še lepši je mlada Marjetica.

Ohola gospa se je ustrašila čuvši odgovor perstanov; gnjev in zavid jo začneta vjedati. Odslej ni mogla videti Marjetice, noč in dan je premišljevala, kako bi se je znebila. Naposled prevlada jo zavid na toliko, da pokliče zanesljivega hlapca, kateremu naroči, da skrivaj odpelje deklico v gozd in jo umori. Jej serce izterga in prinese pokazat domu, da se z lastnimi očmi prepriča, da je deklica s pota spravljena.

Hlapec je koj šel, da stori, kar mu je gospa ukazala. Odpeljal je Marjetico v gozd in jo je hotel zabosti z nožem. Deklica je začela milo jokati.

„Oh ljubi mož,“ prosila je, „ne zakoli me! Pusti me, saj ti nisem nič žalega storila! Pusti me, saj se nikdar več ne povernem v grad! Naprej pojdem po tem gozdu, nikdar več se ne vernem, nikdar več.“

Ker je lepa, mlada in nedolžna Marjetica tako lepo in milo prosila in roiči stezala proti njemu, dal se je hlapec omečiti in preprositi, in samo to je rekel: „Naj pa bo! Ali poberi se od tukaj, revica, če ne, te še zverina sterga.“

In hlapcu je bilo tako dobro pri sercu, ker ni umoril Marjetice. Da pa bi kako serce gospi v grad prinesel, ubil je mlado sernico, potegnil iz nje serce in jetra, ter nesel gospi v grad. Hudobna gospa se je verlo vzradovala, shranila je serce in jetra, po noči pa je vstala in hitela na grajski vert, kjer je vse to z lastnima rokama zagrebla pod germom v kotu. Menila je, da se je za vselej znebila svoje pasterke.

Marjetica je tekala in begala po samotnem gozdu. Bilo je je tako groza, da se je na vsem životu tresla. Ni znala nikamor. Naposled je začela teči in teči čez

kamenje in korenine, dalje in dalje v temni zaraščeni gozd. Tekla je, dokler so jo noge nesle. Na večer je ugledala mal prekrasen gradič. Stopila je v gradič, in kamor se je ozerla, povsodi se je vse svetilo. V gradiču je bilo sedem stanic po versti, vse enako krasne, v vsakej je stala zlata miza, in na mizi najokusnejše jedi in pijače. Marjetica je bila lačna in žejna. Pri enej mizi se ni upala najesti in napiti, toraj je z vsake mize nekaj vzela. Pokrepivši se je ostala v zadnji stani, pokleknila in molila, in potem je zaspala, da sama ni vedela kedaj.

Po noči pride domu sedem škratejcev gospodarjev, ki so po okoličnih gorah zlato in srebro kopali. Prižgali so luči po vseh stanicah, in bilo je tako svetlo, da je kar vid jemalo. Pervi škratelec, stopivši k svojej mizi, zavpije: „Kaj je to? Nekdo je za mizo sedel, jel in pil.“

Drugi škratelec hiti v drugo stanico, pogleda in reče: „Tudi tukaj je nekdo jel in pil.“ Taisto je terdil tretji, četrti, peti, šesti in tudi sedmi, ki je Marjetico v kotu svoje stanice spijočo našel.

Vsi škratejci so skupaj pritekli in se čudili lepej deklici. Marjetica se je izbudila. Škratejci začno jo izpraševati, kdo je, od kod je, ter drugo tako in enako. Marjetica, s početka boječa, je rada vse povedala kdo je in kod je, in tudi to, da je jo mačeha ukazala umoriti, a da je hlapec se je usmilil in jo izpustil.

Škratejci so se serdili hudobnej mačehi. Rekli so Marjetici: „Ne hodi domu, ostani pri nas. Nič se ne boj! Ti nam bodeš gospodinila, manjkalo ti ne bode prav nič.“

Marjetica je rada ostala pri škratejcih in je gospodinila jim. Zjutraj na vse zgodaj so hodevali škratejci z doma v gorovje zlato in srebro kopat, in za večera so se vračali z nakopano žlahtno rudo.

Cel ljubi dan je bila Marjetica sama doma. Škratejci so jo svarili, da ne upa ljudem, najboljši stori, če je cel ljubi dan zaperta. „Mačeha tvoja,“ terdili so, „bode kmalo izvedela, kje bivaš. Čuvaj se je, če ne, bode ti z nova kaj naredila.“

Gospa v gradu je zabila Marjetice. Menila je, z lastnima rokama zakopavši od hlapca prineseno serce, da odslej ni nikjer lepše ženske. Ali ko neki dan zopet vode v škaf nalije in perstan va-njo spusti rekoč:

Povej, povej ti perstan zlat',
Ali je lepši ženska najt'?

gledi, pa se perstan oglasi in odgovori:

Lepa si, lepa, žlahtna gospa,
Še lepši je Marjetica
Tam za sedmo goro
Pri sedmih škratejcih.

Gospa se je zgenila čuvši odgovor, skoraj bi ne bila verjela, ali prepričana je bila, da čarodejni perstan nikdar ne laže. Hlapec me je prevaril, mislila je sama pri sebi. Odslej jej zopet ni drugo po glavi hodilo, nego edino to, kako bi Marjetico poiskala in s pota spravila; kajti dokler perstan ne poreče, da edino ona je najkrasnejša ženska na svetu, dotlej neče mirovati. In kaj naredi? Pomaže si obraz, preobleče se kot stara prodajalka, zadene krošnjo in odide v gozd. Dolgo dolgo je hodila po gozdu, in prišla je čez sedem gora in sedem dola do malega gradiča sedmih škratejcev. Poterkala je na vrata in klicala: „Odprite, odprite! Ali kaj kupite? — kupite, kupite!“

Marjetica je okno odperla in poprašala: „Kaj je, žena prodajalka? Kaj lepega prodajate?“

„Oj, lepa deklica,“ odgovorila je prodajalka, „krasno obleko prodajam, pa razen lišp. Glej, ljubka, perstane,“ in pokaže lep zlat perstan. „Ta-le bi se tebi prav podal. Kupi, kupi!“

„I, to je poštena žena, njó bi že smela pustiti v grad,“ meni Marjetica, gre in odpre vrata, ter perstan kupi.

„Oj, ti deklica, saj nisi na pravi perst perstana nateknila. Daj, hočem ti ga jez natekniti. Tu-le na ta perst!“

Marjetica še pomislila ni na kaj hudega, in je dovolila prodajalki delati ž njo, kar je hotela. Starka je začela perstan natikati, a drug perstan, znotraj zobčast in otrovan, ki je ranil perst Marjetici, da se je kri prikazala. Deklici je začelo slabo prihajati, omedlela je in se sesedla.

„A, a, zdaj pa imaš, ti lepo dekle,“ zakrohotá se starka. „Lepa si bila, pa ne bodeš več,“ dejala je in hitela iz gradiča naravnost domu.

Kmalu na to so prišli domu škratejci. Ustrašili so se, ko so zagledali Marjetico kot mervto na tleh ležečo. Vzdignivši jo so spoznali, da je od zobčastega otrovanega perstana jej slabo prišlo. Sneli so perstan s persta, prinesli lekovite vode, nabrane z rose neke samo eno noč cveteče rastline, izmili perstek, in Marjetici je začelo boljšati se. Počasi je začela sopsti in kmalo se je do cela zavedela.

„Kaj pa se je ti zgodilo, gospodinjica,“ popraševali so škratejci Marjetico? In čuvši, kaj in kako, dejali so: „Ali ti nismo pravili, da nimaš nobenemu tujemu človeku odpirati? Tista stara prodajalka je bila tvoja mačeha. Čuvaj se, da drug pot ne bodeš poslušala je.“

Marjetica je škrateljem obljubila, da jih hoče slušati in nikogar več v grad spustiti.

Gospa povernivši se domu v grad, umije se in preobleče, nalije vode v škaf in perstan vá-njo spusti rekoč:

Povej, povej ti perstan zlat',
Ali je kje lepši ženska najt'?

In čarodejni perstan je odgovoril:

Lepa si, lepa, žlahtna gospa,
Še lepši je Marjetica
Tam za sedmo goro
Pri sedmih škratejcih.

Gospa omahne čuvši odgovor perstanov. Znala je, da perstan ne laže, zato si je mislila, da je Marjetica se zavedela.

„Le počakaj,“ je gospa togotna zavpila. „Le počakaj, hočem nekaj družega poskusiti, in bom te s pota spravila!“ Gospa je naredila otrovan glavnik; zopet si je obraz pomazala, preoblekla se in šla v gozd, ter prišla čez sedem gora in sedem dola do gradiča sedmih škratejcev. Poterkala je na vrata in hripavo klicala: „Odprite! kupite, kupite dobri ljudje! Imam lepih reči.“

Marjetica je odperla okno in rekla: „Le naprej pojte mamka, jez ne smem nobenemu odpreti.“

„Nu nu, nič ne dé, pa saj pogledi moje lepoticje, ki ga prodajam,“ in začela je kazati otrovani glavnik.

Nedolžna Marjetica je vskliknila: „Oh, kako je lep! Mati, kako se sveti! In šla je starki vrata odpirat. Marjetica je glavnik kupila. Baba pa je rekla: „Daj, daj, da te malo prepletam, pa bodeš tako lepa, da še ne veš kako.“

Marjetica nič slabega ni slutila, in dala se je preplesti starki. Naposled, ko je baba glavnik zasadila v lase, potisnila ga je tako terdo, da je ranil glavico deklici, ki je omedlela in se zgrudila s klopi na tla.

„Ha, ha!“ režala se je baba in zobe kazala. „Tu imaš ti lepota. Nič več ne vstaneš!“ Odšla je.

Za večera so se škratejci povrnili domu. Marjetica je ležala na tleh kot mrtva. In koj je škratejcem na misel prišla hudobna mačeha. Ugedali so otrovani glavnik v vlaseh Marjetičinih. Potegnjejo ga iz kit, izmijejo glavo z lekovito vodo, in Marjetica je začela dihati, gibati se, in naposled se je do dobrega zavedela. Povedala je škratejcem, kaj je bilo; z nova so jo svarili, da se mora bolje čuvati, in da nima nikomur nič verjeti.

Gospa je prišla domu v grad; berzo se je umila in preoblekla, vlila vode v škač, perstan vá-njo spustila in rekla:

Povej, povej ti perstan zlat',
Al je kje lepši ženska najt'?

Čarodejni perstan je odgovoril:

Lepa si, lepa, zlahtna gospa,
Še lepši je Marjetica
Tam za sedmo goro
Pri sedmih škratejcih.

Gospa je postala bela kot pražni pert, tako se je ustrašila odgovora perstanovega. A ker je predobro vedela, da perstan ne laže, začela je koj novo pogubo snovati proti Marjetici. „Moram je spraviti s pota, naj velja kar hoče,“ vjedala se je, „če tudi jaz sama pri tem poginem.“

Gospa se je zaperla v svojo kamrico ter sesvalkala otrovano jabelko, navadnemu jabelku čisto podobno, samo da je bilo na videz še okusnije.

Zopet se je gospa pomazala po obrazu, preoblekla se je v kmetiško obleko, nateknila na roko košaro z jabelki naloženo, in je šla v gozd, ter prišla čez sedem gora in sedem dola do gradiča sedmih škratejcev.

Poterkala je na vrata in klicala: „Ali kupite jabelk, lepih okusnih jabelk?“

Marjetica je odperla okno in rekla: „Le pojte naprej, mati, jez ne smem odpreti ne kupiti.“

„Tudi prav, ljubka,“ odgovorila je stara kmetica. „Bo pa kdo drug kupil, če ti nečeš ali ne smeš. Nu, nu, ker si tako pridna in poslušna, dam ti zastoj eno jabelko.“

Rekši posegne po eno jabelko v košari, in ga ponudi skozi okno. Marjetica se umekne in veli: „Ne, mati, ne, jez ne smem nič sprejeti.“

„Uj uj, kako si prevzetna! Ali se bojiš, da je otrovano kali? Nu čakaj, bom ga prerezala, eno polovico hočem jez pojesti, eno ti. Ná, tu imaš.“

Marjetica je prejela polovico jabelka, in videvši, da tudi kmetica polovico jabelka zveči, ni slutila nič hudega, in je jabelko v usta nesla. A ko je zobe vanj zasadila, koj se jej je stemnilo pred očmi, in nezavedna se je zgrudila na tla.

Kmetica je pogledala skozi okno, in videvši Marjetico nezavedno na tleh pod oknom, spačila se je in rekla: „Bila si bela kot sneg, rudeča kot kri in černalasa kot oglje. Ha ha, ta pot ti škratejci ne pomorejo! Baba je hitela domu v grad, hitro se je umila in preoblekla, vlila vode v škač, perstan vá-njo spustila in rekla:

Povej, povej ti perstan zlat',
Al je kje lepši ženska najt'?

In perstan je odgovoril:

Lepa si, lepa, zlahtna gospa,
Perstan zdaj lepše nikjer ne pozna.

In ohola gospa se je zradovala, vedela je, da perstan ne laže.

Za večera so se škratejci povrnili domu. Našli so mlado gospodinjico nezavedno na tleh pod oknom. Mnogo so poskušali, da bi jo bili prebrihtali, a niso mogli nič doseči. Marjetica je bila kakor mrtva.

Škratejci so položili Marjetico na mertvaški oder, sedli okrog odra, in tri dni žalovali. Hoteli so jo zagrebsti, ali Marjetica je bila še vedno rudeča kakor živi človek, in zato so rekli: „Ne zagrebimo je!“ Naredili so lepo rakev, skozi katero se je videlo, kakor skozi steklo. Va-njo so položili svojo gospodinjico, in zanesli na visoko goro, kjer je eden škratejcev noč in dan čul pri rakvi.

Dolgo dolgo je ležala Marjetica v rakvi na gori, a ni spremenila obraza. Videti je bilo, da spi, kajti bila je bela kot sneg, rudeča kot kri in černalasa kot oglje.

Tisti čas se je pripetilo, da je sin kraljevi izšel na lov v gozd, v katerem je zašel, približal do gradiča sedmih škratejcev, in pri njih prenočil.

„A kje je sedmi vaš brat,“ poprašal je škratejce, videč da v sedmi stanici nikogar nij.

„On čuva Marjetico, našo gospodinjico,“ odgovorili so škratejci.

Drugi dan je šel kraljevič na goro pogledat. Začudil se je krasoti Marjetičinej, in začutil je v srcu prečudno ginjenost.

„Prepustite mi to rakev,“ poprosil je škratejce, „dam vam zá-njo, kolikor zahtevate.“

„Škratejci so odgovorili: „Ne damo je za vse zlato in srebro ne.“

„Nu, pa mi jo darujte!“ prosil je kraljevič. „Jez ne morem brez nje domu, dajte mi jo!“

Ker je kraljevič tako milo prosil, dali so se škratejci preprostiti, in darovali so mu rakev. Kraljevič ukaže svojim hlapcem, ki so ga bili med tem našli, rakev odnesti. Ko so rakev nesli, prigodilo se je, da je enemu nekaj se spodteknilo, in se je zaletel v rakev, ki se je stresla. Vsied stresa pal je kos jabelka iz ust Marjetici, ki se je zavedela. Hlapci to opazivši, rakev na tla postavijo. Marjetica se je ogledala in zaklicala: „Kje pa sem?“

„Pri meni,“ je kraljevič radostno vskliknil in povedal, kako je bilo. Potem je dodal: „Marjetica, jez tebe ljubim. Pojdi z menoj in bodi moja žena, bodi kraljica!“

Marjetica je pogledala kraljiča, ki se jej je mahoma prikupil; šla je z njim k očetu kralju. Kmalo se je razglasilo, da bode ženitovanje. Mnogo gospode je bilo povabljen. Tudi hudobna mačeha Marjetičina je bila povabljena; ni pa vedela, katero in kakošno nevesto si je kraljevič izbral. Nališpala se je in preden je imela oditi na ženitovanje, nalila je škač vode, perstan vá-njo spustila in rekla:

Povej, povej ti perstan zlat',
Al je kje lepši ženska najt'?

In perstan je odgovoril:

Lepa si, lepa, zlahtna gospa,
Najlepši pa je Marjetica
Kraljeva nevestica
Tam izza sedme gore.

Ohola gospa se je razserdila tako, da je segla po perstan v škač in ga zalučila v grajski ribnjak.

Sedaj ni hotela iti na kraljevsko ženitovanje. Ali kraljevič pošlje svoje ljudi po gospó, ki jo siloma pripeljejo.

Imeli so veselo ženitovanje, jeli so in pili, pa dobre volje so bili; huda mačeha pa je jokala v zaduhlej ječi na slami pri ovsenem kruhu in vodi.

Bela.

(Zgodovinska povest. Poslovenil St. K.)

I.

Bilo je leta 1065. Na tronu sv. Štefana, ogerskega kralja, je sedel Salomon, sin in naslednik Andreja I.; njegovo vladanje je bilo kratko, ker je le 11 let terpelo in viharo; ako je pa kaj za njegovega vladanja moglo Ogre in njih kralja poslaviti, začelo se je le s tem letom. V tem letu namreč se je bil pomiril kralj Salomon v Rabu z Gejzom in Ladislavom, svojima stricema, ki sta bila sina kralja Bele I. Da sta pokazala, da nikakor ne hlepita po njegovi kroni, je v Pečuhu Gejza sam s svojo roko Salomonu krono na glavo postavil. In dokler je kralj nju častil in z njima v miru živel — pristavlja zgodovina — je bilo vladanje njegovo srečno in slavno.

Ogersko si je moglo pričakovati takrat lepše bodočnosti in ondi, kjer je zora te lepše bodočnosti napočila, se začenja naša pohlevna povest.

Spomladi je. Slovesno kronanje se je v Pečuhu godilo. Čversta mladina se je vračala domú. Želja, svoje ljube stariše zopet videti, je vlekla proti domu tudi mladenčca vroče kervi, kateri je bil kot mlad orlič o ti priložnosti pervikrat svoje staro gnjezdo zapustil in se ločil od svojih. Videlo se je iz celega obnašanja mladenčevega, da ima dobro in mirno dušo; njegove bistré oči so v daljavo stermele, kakor da bi hotel tam kaj ugledati. Že štiri dni je bil na poti s svojo maloštevilno trumo, Donavo in Tiso je imel za herbtom; dan se je nagnil proti večeru in on je ravno prišel do gostega lesovja. V tem hipu je solnce zašlo.

„Peter!“ pravi mladenč svojemu strežetu, ki je zraven njega jahal, „ko še enkrat solnce zaide, se odpočijem od dolzega jahanja, in oj! to bo veselje, ko zopet objamem svojo ljubo mater! . . .“

Strežetu pri teh besedah solze v oči stopijo. — „Tudi jaz,“ pravi, „sem nekdanj to veselje vžival . . . toda osoda mi je to blaženost zavidala . . . Zdaj imam eno samo mater in ta je domovina, za njo le živim in umerjem; in kedar bode v naši deželi zópet mir, edinost in sloga, tedaj se nadejam, da bodo vaša plemenita gospa mati mene ubogo siroto pri sebi v službi obdržali in da me ne bodo od sebe pahnili.“

Med tem so prišli v gozdu do lepe trate, ter so sklenili tam prenočiti; konji se lotijo pasti, konjiki pa si zanetijo ogenj, da si kaj za večerjo pripravijo.

Mladenč je oddal svojega konja strežetu in ves zamišljen se je malo od tovaršev ločil; kar zasliši neuvaden milo doneč glas, ki se mu je zdel enak milemu večernemu zvonjenju, odmevajočemu se v tihem zraku. Mladenč se polasti želja, do tje prodreti, naj velja kar hoče, od kodar so mu mili glasovi na ušesa dohajali. On hodi naprej za glasom in kaj zagleda? Pred staro debelo bukevjo na trati sedi sivolas starček; njegova dolga siva brada ga je še častitljivega delala in večerna sapa si je z njegovimi lasmi igrala. Zraven njega je sedela cveteča devica. Njeni črni lasje so se spuščali v lepem redu doli na njene ko sneg bele rame, in pod tanjkim modrecem so se njene deviške persi po malem vzdigale, med tem ko je s svojimi belimi persti strune na arpi

prebirala, ki jo je v naročji imela ter s svojim milim glasom lepo pesmico pela.

Ta pogled pri lunini svetlobi in pri večerni tihoti je bil v resnici prekrasen. Podoba zime in spomladi; starec, podoba resnobne zimske enoličnosti, zbuja je v gledalcu nadzemske misli; devica pa, podoba cveteče spomladi, je s svojo nežnostjo in lepoto njegove oči na-se vlekla.

Starček ni govoril besedice, in na njegovem gladkem čelu ni bilo videti ne najmanjšega oblaka skerbi ali žalosti; samo kak zdihljaj mu je iz njegovih starih persi prišel.

Pesem je bila v kratkem času odpeta. Dekle poljubi starčeku roko, oba se vzdigneta, gresta do bližnje grobne gomile, poklekmeta in precej dolgo molita, potem pa mlado dekle lep venec iz cvetic spleten na grobni križek položi in — na to odideta.

Naš mladenč, kterega je ta prikazen vsega prešnila, šel je neopazovan za njima. Za nekaj korakov se je belila lesena hišica, in pred njo je že sluga na nju čakal.

Na to se je naš mladenč k hiši približal, vidi, da je v hiši luč in stopi naravnost noter. Prebivalci te samotne hiše so se bili iz pervega prestrašili njegovega prihoda, ali ko so ga videli pohlevnega in krotkega, se je tudi njih strah polegel.

„Ne zamerite, častitljivi starček!“ začne mladenč, „da sem se prederznil tako nepričakovano sem priti in vas v ti mirni hiši nadlegovati. Ko smo do gozda prišli, nastopila je noč in treba je bilo tu ostati. Moji tovarši so tu blizo in jaz sem hotel po dolgem jahanji oterpnjene ude malo poravnati, in sem se podal zastran tega sam na sprehod. Komaj sem bil kakih dvesto korakov daleč, kar sem zaslišal mило petje. Radovednost me je gnala za glasom . . . Kar sem tu videl je moje občutljivo serce močno ganilo in ko sem videl, da ostareli oči in mlada hči pri grobu klečé molita, sem tudi jaz nehoté pokleknil, svoje roke sklenil in moliti začel . . . Na to sem prišel tu sem-le, da zvem zgodovino te majhne družine, ako se to zgoditi more.“

„Mladenč!“ reče na to starček, „kar želiš zvedeti, to je razun mene ena sama oseba vedela, in njo zakriva že davno merzla zemlja . . . Jaz čutim, da utegne pripovedovanje moje zgodovine me morebiti stati moje življenje; ker mi moje šibke moči ne dajo, da bi mogel še enkrat zopet čutiti nadloge preteklega življenja; zato sem hotel vse to zakrivati še celo svojim najdražim, dokler ne vidim, da je moja ljuba hči Helena v dobre roke prišla.“

„Očka!“ pravi na to mladenč, „jaz hočem skrbeti, da pride vaša Helena v dobre roke. Moj dragi oče imajo tudi že bele lasé, oni so kot veliki župan v mirnih časih ne daleč od tod uradovali. Moja mati so gotovo izmed najboljših mater ena; gotovo bodo iz ljubezni do mene pripravljene, vašo Heleno v hišo sprejeti. — Toda jaz ne umen, kaj govorim? . . . Jaz hočem raje stokrat se odpovedati svoji radovednosti, kakor pa da bi zastran mene se imela pretergati nit vašega druzega življenja.“

„Oče moj dragi!“ reče na to Helena, in objame s svojimi rokami očeta okoli vratú, „jaz mislim ravno tako; ta skrivnost naj le ostane zakrita; vi pa ostanite mi živi . . . ker brez vas kako bi mogla jaz biti srečna?“

Oče je menda razumel nehoté izgovorjene besede svoje hčerke in jo priserčno poljubil na njeno lepo čelo.

Mladenč je hotel tu oditi.

„Postój še malo,“ mu reče starček, „sam Bog te

je k nam poslal; ti si tisti, za kterega sem že več let vsaki dan goreče molitve v nebo pošiljal; ti si tisti, kakoršnega sem si domišljeval, da utegne enkrat nam srečo donesti. Veliko let sem že tukaj preživel, popolnoma ločen od sveta; in da si ti zdaj sem prišel, gotovo ni brez volje božje. Hvala bodi tebi, nekeški oče! ker moja nada me zopet tu ni goljfalala!"

Potem je mladenča objel, in rekel: „Dozdaj sem svojo skrivnost zvesto ohranil, vam pa hočem v kratkem celo svoje življenje povedati... Ko vidim, da bo moja hči srečna, dobivam nove moči. Pridite tedaj kmalo zopet in povem vam vse!"

„Modrost življenja je najteža stvar,“ pravi mladenec, „vi častitljivi starček! ste gotovo veliko skusili v svojem življenju, tedaj se bomo veliko od vas mogli naučiti.“ — To izreče in odide.

Bleda luna na jasnem nebu je odhajajočega obsevala, kateri ni slišal niti milozvučnega petja slavčevega, niti šumljanja bližnjega potoka, niti strašnega tuljenja divjih zverí; le sam v se zamišljen je naprej korakal in ko je do svojih tovaršev prišel, so že vsi terdno spali.

Ko je drugi dan zora napočila, se je majhna truma zopet vzdignila in zvečer je mladenec prestopil prag svoje domače hiše. Toda pustimo ga nekaj časa, naj se s svojimi starši veseli; med tem pa poglejmo, kaj se v Oggerski deželi godí.

II.

Slovesno kronanje v Pečuhu je bilo tedaj končano.*) Gejza in Ladislav sta neodvisno vladala čez tretji del Oggerskega unstran Tise. Ali veselja zaželenega miru nista dolgo živela; komaj da sta namreč domú prišla, že so prišli poslanci Hervaškega kralja Zvonimira, ki je imel njuno sestro Heleno za ženo, in so ju v imenu njegovem klical na pomoč zoper Leopolda, Karantanskega vojvoda, kateri je njegovo posestvo vznemirjal. Kar je Zvonimir prosil, to je dosegel, pravi zgodovina. Gejza in Ladislav sta osebno peljala svoje vojake zoper Karantance, sta slavno zmagala in svojega svaka v njegovem posestvu ugotovila.

Tudi v zgornjem delu Oggerskega sta bila ta dva vojvoda zmagovalca. Sosedni Čehi namreč so pogostoma napadali Oggerske meje in iz Trenčinske okolice večkrat seboj odgnali mnogo ljudi in živine. Ali ta njih derznost ni dolgo terpela; kralj Salomon je svoje viteze vkup poklical, nad Češko planil in jim dobro izplačal. Tu se je v nekem mestu prigodilo, da je neki Čeh orjaške postave Magjare zaničeval in na dvoboj klical njih najhrabrejše viteze. Magjar, po imenu Bator Opos, čegar ded je bil groznega Kupo umoril, njegov oče pa je pri napadu na Požunj v letu 1052 si veliko slavo pridobil, je s Češkim orjašem dvoboj sprejel in tudi zmagal.

III.

Nekega lepo jasnega dne je derdrala kočija, pred katero je bilo čvetero konj vpreženo, proti leseni hiši v lesovju, ktera je bila le malo komu znana. Ne dolgo potem so v hišo čez prag stopili sivolasi oče, starikasta mati in pa čverst mladenec.

Pozdravljenje od oboje strani je bilo serčno.

Stanovanje je bilo sicer tesno, pa okusno napravljeno. Skerbna Helena je vse storila, kar ji je bilo mogoče, da ni v hiši ničesar manjkalo.

*) Tisto noč potem, ko so se pomirili kralj Salomon, Gejza in Ladislav, sredi občnih veselí, je vstal ogenj in palača vsa pogorela.

Dva stara očeta sta se začela živo pogovarjati. Predmeta za pogovor jima ni manjkalo; stari ljudje vedo od preteklih časov dokaj mnogih reči povedati.

Na zadnje je začel oče, kakor je bil mladenču obljubil, svojo zgodovino pripovedovati. Vsi so pazno poslušali.

„Polovico stoletja sem preživel, od kar sem bil odrasel. Vsi dogodki tega časa mi stojé še živo v mojem spominu. Moj oče so bili duhovnik naše stare poganske vere, in so po svoje pobožno živeli kot pogani, malo da ne do smerti. Moja mati sò bili že tistikrat kristjana, ko se je kerščanska vera le še na skrivnem oznanovala in širiti začela. Neko viharno noč namreč — tako pravijo — je prišel v našo hišo tujec in je prosil, da bi ga pod streho obderžali, ker je zunaj huda nevihta. Moj oče so bili malo poprej iz doma šli, svojo službo opravljati; ker so pogani menili, da je najpripravniši čas, svojo službo opravljati, kedar huda nevihta bučí, in da bogovi takrat najraje prošnje uslišajo. — Ali med tem, ko so moj oče pazili na divjajoči vihar, na strašno gromenje in na vedno bliskanje, da bi spoznati mogli, ali je njih žertva bogovom všeč, ali ne, so moja mati na altarji svojega serca ogenj prižgali, in od tod je na razvalinah poganstva čisto in dobrodišeče kadilo kerščanske vere proti nebu se vzdigalo. — Tujec, ki je bil le preblečen duhovnik, je moji materi nauk svete vere razlagal, iz kterega samega je mogoče zveličanje in pravo srečo zajemati. Evangeljski nauk je tu padel na rodovitno zemljo. Dali so se kerstiti, in njih perva molitev je bila po sv. kerstu ta, da bi jim Bog milost dal, da bi tudi otroka, ki so ga pod srcem nosili, k svetemu kerstu prinesli mogli. Njih želja se je spoznala. Kerščanski duhovnik so zdaj kot romar, zdaj kot berač večkrat mojo mater obiskali, in ni treba, da rečem, da so bili vselej ugoden gost. — Na zadnje se moja mati vležejo v postelj... Nekega dne pridejo kerščanski duhovnik k nam nekako prestrašeni in bolj na skrivnem, kakor druge krate. Kupa, šumoški župan je bil sklical vse tiste, kateri so se svoje stare, poganske vere držali, in je neusmiljeno preganjal kristjane, posebno pa označevalce svete vere. Moj oče so vodili eno trumo teh ustajnikov.

Ravno tisto noč pred dnevom, ko se je odločna bitva bila med kristjani in pogani, porodili so moja mati, in jaz sem bil koj kerščen. — Poganstvo je pojemale. Kristijanstvo je slavno zmagalo, in naš kralj sv. Štefan se je bil krepko poprijel sveto vero širiti.

Moj oče so se bili žalostni domú vernili, in da si niso več očitno si upali malikom darovati, darovali so jim vendar še na skrivnem. Vse njih veselje in ves njih up sem bil jaz. Zato pa niso opustili, za rano mi vsajati v moje serce ljubezen do stare poganske vere. Večkrat so me seboj vzeli v hladne sence svetih logov, ali pa na brege rek ali potokov, kamor so se shajali ob odločenih dnevih in časih nasledniki stare vere, da so na skrivnem svoje žertve opravljali; navadna žertva je bil lep bel konj, na kterem ni še nobeden jezdaril.

Toda vse prizadevanje mojega očeta, me za poganstvo pridobiti, bilo je zastoj. Moje občutljivo serce so veliko bolj ganile mile besede moje dobre matere, ktere so mi z radostnim srcem tolikokrat ponavljali. In tako se je zgodilo, da vkljub vsemu prizadevanju očetovemu nisem kaj maral za surove poganske obrede, temveč da sem bil z vsem srcem vdan zveličalni veri, ktera je dajala sredi neugodnih okoliščin življenja tolažbo mojemu sercu.

To vem povedati od svojih otroških let.

V prvi mladosti sem začel skušati žalost in tugo. Moj oče so začeli bolehati. Ravno ko je bila naša hiša do verhunca svoje sreče dospela, prišel jo je bil obiskat nepričakovan gost, ki se smert kliče. Ravno pol leta je bilo, od kar so se bili dali tudi moj oče kerstiti, kar nas je vse dokaj veselilo; in od tistega časa je bil pravi nebeški mir med nami.

Po prvi nesreči pride kmalo druga. Dva meseca potem smo tudi ljubo mater pokopali. Oh, kako žalostno mi je, se zopet na to spominjati! . . . Te nesreče vam popisati nimam dovolj moči“ . . . pravi starček živo ginjen, in debele solze so se mu po licih vlile.

„Meni se ni več ljubilo živeti. Malo premoženje, ki sem je po starših podedoval, sem izročil bližnjemu sorodniku, ter sem se proč podal in sem bil vversten med telesne stražnike našega slavnega kralja. V kratkem sem bil kraljev in kraljičin ljubljenec. Večkrat sem bil s svetim kraljem v bojih. Globoko sem v svojem srcu čutil žalost kraljeve družine in celega naroda; ko se je bil vojvoda Emerik v boljšo domovino preselil. Zdi se mi, da še zdaj vidim, kako zraven bolnikove postelje žalostni oče kleče, pa tužna mati in njegova deviška nevesta; med tem ko od zadej dva visoka cerkvena častnika in dva meniha molitve nad umirajočim molijo. Pri vzhodni umirajočega je bila postavljena podoba Matere božje; v rokah je imel podobo križanega; oči je imel na pol zaperte; na njegovih ustnicah je bil nadolžen smeh, njegov obraz je bil z nekako prečudno svetlobo obdan; ker so njegove oči v nebo gledale, kamor se je par minut poslej njegova čista duša povzdignila. Zbrani državni očetje, velikaši in stanovi so žalostno obdajali spraznjeni tron in do zadnje minute se boljega nadejali. Cela država je bila v globoki žalosti.

Blagi kralj je po ti veliki zgubi skerbel za naslednika in njegovo serce je bilo tužno, ko je videl, da ni nobenega iz Arpadovega rodu, kteremu bi zamogel z mirno vestjo izročiti kraljestvo, posebno ker ni bila še kerščanska vera v narodu dovolj uterjena. Naposled je bil Benečanski Peter izvoljen; znal se je namreč prilizovati in hliniti, zato so bili kralj in velikaši z njim zadovoljni.

V poslednjih dneh sv. kralja so velikaši, ki so bili še vedno k poganstvu zelo nagnjeni, hotli prekucijo narediti. Tistikrat sem v prvič po nedolžnem terpel. Nekega dne zvečer pride k meni v moje stanovališče eden izmed dvornih uradnikov, ki je bil ob enem ud zarote in mi pokaže pisano povelje, da moram v ječo. Veržen sem bil tedaj v ječo. Isto noč se je zavrtnik notri do postelje primuzal, na kateri je bolni kralj ležal; že je svoje ojstro bodalce povzdignil, ko je sv. Štefan v svoji nezavednosti te besede izustil: „Ako je Bog za-me, kdo je zoper mene?“ Pri ti priči se prestraši hudobni zavrtnik, bodalce mu pade iz rok, poklekne pred sv. kralja, ki se je ravno prebudil in ga je milosti prosil. Potem je odkril zaroto in povedal, da sem jaz po nedolžnem v ječo zapert. Še tisto noč sem bil zopet iz ječe izpuščen.

Po smerti sv. Štefana sem ostal v službi kraljice Gizele, ki je hotla svoje dni preživeti v Vesprimskem samostanu; ali hudobni Peter, ki je skoraj le po njej kralj postal, je njen mir kalil s svojim nevrednim počenjanjem. Ona se je tedaj v Ostrogon podala, mu očitala njegovo hudobno ravnanje in opominjala, naj se poboljša, ker utegne sicer narod se nad njim maščevati. Peter je bil zastran tega hud in jo je dal najpred v Vesprimskem samostanu zapreti, pozneje pa jo je dal po nasvetu svoje matere in svojih svetovalcev v en grad zapreti in varovati od tujih stražnikov.

Proti koncu svojega življenja me je kraljica dala poročiti z bogato in lepo gospo in je hotla mi tako poverniti za to, da sem jej zvesto služil. Ali to srečo sem le malo časa vžival, ker je bila naša domovina po smerti sv. kralja, pod njegovimi nevrednimi nasledniki, neprestano ognjišče prekucij in znotranjih borb. Nasledovalci poganske vere so zgrabili to lepo priložnost, so vse hudobne spravili na svojo stran, pa so začeli neusmiljeno preganjati duhovnike in sploh kristjane. Zato so hotli že Andreja, ki se je bil približal mejam naše domovine, za svojega kralja spoznati, ako bi z njimi potegnil, da novo vero uniči. V tem času se je veliko kervi prelilo. V tem divjem preganjanju je krono mučeništva dosegel tudi Čanadski škof, sv. Gerhard, eden najslavnejših knjev tedajšnje magjarske cerkve.

Ti ustajniki so mi skalili moj mir, moje srečo. Neko tiho noč so prišli k meni, in terjali, da se pripravim, da bom, kot sin poganskega duhovnika, dolgo že opuščene poganske žrtve jim opravljal bogu vojske na čast, ker mislijo v kratkem velik praznik obhajati; rekli so, da mi prizanašajo le zastran mojega rajnega očeta; ako jim pa po volji ne storim, da me umorijo.

Moja ljuba žena je, te besede slišavši, strašno vskliknila v zraven stoječi sobi, ker je moj značaj dobro poznala, in je vedela, da svoje svete vere ne pustim in ne zatajim, tudi če me mučijo in umorijo. Zato se je bala, da jim ta svoj sklep naravnost razodenem, in da me na to ustajniki koj ubijejo. Toda še predno sem kaj odgovoril, mi je prvi med njimi rekel, da mi pustijo dva dni premisleka, potem pridejo zopet k meni. — In tako so odšli.

Moja žena je bila omedlela.

Meni ni bilo nič treba premišljevat. Vse negiblivo premoženje sem izročil enemu sorodniku moje žene, s pogojem, da ima vsako leto dohodke izročevati tistemu, ki mu bo moje pismo pokazal; jaz z ženo in z zvestim služabnikom sem se podal v južne kraje naše domovine, in sem mir in pokoj našel v tem lesovji. Od tistega časa živim tukaj mirno in srečno, daleč od posvetnega hrupa, in neznan vsem. Z Bogom se zmirom pečam, in z našo domovino, in prosim v molitvah Boga za blagor naše ljube domovine.

Tretje leto mojega tukajšnjega bivanja sem veliko srečo vžil. Moja draga soproga mi je zalo punčko povila.

Nekaj let potem me je Bog zopet obiskal, toda takrat mi ni nič prinesel, ampak vzel mi je k sebi mojo drago ženo. Oh, kako žalosten sem bil takrat? . . . tega vam ne morem dopovedati. Pomiril sem se s tem, da sem mislil: Volja božja je; ker smó dobro iz roke božje prejemali, zakaj bi hudega ne sprejeli?

Tukaj blizo mala gomila in majhni križ nad njo kaže mesto, kjer je pokopana, kamor hodim vsak večer s hčerjo; ona s svojimi nedolžnimi pesmi mojo dušo do neba povzdiga, in tedaj se čutim tako srečnega! . . . Na to molim pri grobu, in moja ljuba Helena položi na križ nov cvetličan venec namesto poprejšnjega vélega. — To je v kratkem cela moja zgodovina.“

Te poslednje besede je dobri starček s pojemajočim glasom izgovoril. — Želel je svojega v terpljenji uterjenega duha mladima vdihniti, ker se je zdelo, da njegovo telo mu v kratkem ne bo več služilo.

Dan se je bil močno nagnil.

Mladenčevi starši, kakor je bilo obljubljeno, so Heleno vzeli za svojo hčer in zaroka se je versila.

Stari so se samega veselja jokali. (Konec prih.)

Stara baba.

(Šaljiva narodna pesem; zapisal v Črešnicah v celjskem
okraji Anton Bezenšek.)

Stara baba gobe zanje,
Ded korenje pleje,
Gospodinja kokljo molze,
Birt pa repo veje.
Hči po vertu žabe pase,
Sin pa polže strela,
Hlapec v verti redkvo zлага,
Dekla mu podaja.

V verti stoji lipica,
Sredi Koratana;
Not' je lepa senčica,
Ko zmerom solnce sije.
Not' je lepa mizica,
Oj, mizica rumena;
Okolj stojijo stoleci,
Ko noben noge nima,
Na njih sedijo muškre *) tri,
K' nobena igle nima,
Šivajo in digajo
Koroško konopljino. —
Po cest' prijezdi mlad gospod,
Na rami konja nese;
Za njim pa pride kmečki sin,
Ki v torbi noge nese.
Za njim pa gredo trije psi,
Nobeden glave nima,
Pa buhajo in lajajo
Noben pameti nima.

Majniku v pozdrav.

Pozdravljam te, cveteči maj!
Pozdravljam te mladostni raj!
Obilno rodi mi cvetic,
Ne zgini še iz mojih lic! —

Se zveseli otožni svet,
Ko majnik tvoj zadije cvet,
Ti serca vžigaš presladkó,
Mi daješ up, — vedriš okó!

O kinč pomladi, majnik moj!
Milotno dije cvet mi tvoj,
V spominu v nježno mi mladost
Razsiplješ cvetje — slast, radost.

Oj cveti, cveti dolgo še
Mi lepi majnik, prosim te!
Pozdravljal bodem te vsigdar
O majnik moj, o rajski dar! —

Radoslav Silvester.

Napoleon Bonaparte, cesar francoski.

(Spisal Fr. Jaroslav.)

(Konec.)

Ni mogoče, da se na tem mestu opišejo vse Napoleoneve vojske od 1804—1812. l. V tem času je on verlo mnogo potov pobil mnogo tisoč svojih neprijateljev, prilastil si je veliko dežel, zrušil je mnogo vladarskih prestoljev, podaril jih je svojim bratom, sorodnikom in prijateljem. Najznamenitejšo zmago je dobil pri Ulmu, kjer je avstrijskega generala Maka prisilil, da se mu je udal s 25.000 vojakov 1805. l., pa pri Avsterlicu, kjer je popolnoma potolkel rusko in avstrijsko vojsko 2. dec. 1805. l. Ruska vojska se je z navadno hrabrostjo bila, a se vendar ni mogla upreti močnemu in izurjenemu vojevanju Francozov, in naposled se je hotela umekniti preko zamerznjenega jezera. Napoleon dá s topovi led razbiti in tako je poginilo nekoliko tisoč izvrstne ruske vojske. V miru, ki je bil potem v Požunu sklenjen, izgubila je Avstrija Beneško, Tirolsko in nekaj zemlje na Nemškem.

Pri Jeni razbil je Napoleon prusko vojsko 14. okt. 1806. l., in kmalo potem 7. in 8. febr. 1807. l. premagal je pri Ilovu (Eylau) ostanke pruske vojske, katerej so tudi Rusi došli na pomoč in tako je v enem mahu uničil prusko silo. Pri Wagramu razbivši Avstrijce 1809. l. prisilil je cesarja Franca, da mu dá svojo hčer Marijo Luizo za ženo. Napoleon se je ločil od Jožefine, ker mu ni rodila sina, in zaročenje z avstrijsko princezino se je slavilo z veliko svečanostjo v Parizu 1810. l.

Napoleon sklenivši z Rusko mir v Tilzitu 1807. l., imel se je še vojskovati samo s Španjci in Angleži. Španjci vstanejo na orožje, da branijo svojo narodno neodvisnost, ker Napoleon je bil prisilil španjsko vladarsko rodovino, da se je odrekla prestolju in je postavil svojega brata Španjskej za kralja. Na tisoče francoskih vojakov so pobili Španjci; celi španjski narod se je vzdignil na orožje; vsa Španjska je bila eno veliko bojno polje. Zastonj je Napoleon pošiljal svojo najboljšo vojsko s svojimi najhrabrejšimi generali. Španjci so bili premagani, a ne pokorjeni. Razbiti na enem mestu, napadali so z orjaško hrabrostjo svoje neprijatelje na drugem mestu, oni so prenašali največe težave, prezirali so smert in bili so srečni, kedar so mogli izliti nad neprijateljem svojo kervavo osveto. Španjci so jasno pokazali, da se narod, navdušljen s svojim ponosom in braneč svojo svobodo in državno neodvisnost, more dolgo let in z vspehom ustavljati največej neprijateljske sili, da je tak narod nepremagljiv. Španjcem so v vojskah proti Francozom znatno pomagali Angleži, najhujši Napoleonovi neprijatelji, ki so razorili francoske ladije, ki so uničili francosko morsko trgovino, ki so se z vsakim mogočim načinom trudili, da Napoleonu pridobé novih neprijateljev in ki so sila zlata potrosili, da uničijo Napoleonovo silo. Vsi poskusi Napoleonovi, da zlomi angleško silo, ostali, so brezvspešni in bili so glavni povod, da je Napoleon tako berzo pal, kakor je tudi berzo do največe sile se povzdignil.

Razen Španjcev in Angležev je še edina Ruska dosti močna, da se je Napoleonu mogla vstavljati, ker ona še ni nosila jarma njegovega gospodarstva. Ruska, dasiravno so Francozi njene vojske včasih premagali, katere je pošiljala na pomoč Avstrijskej in Pruskej, stala je vendar nepremagana v polnej svojej moči, ter je samo čakala ugodne prilike, da svojo silo porabi sebi na korist, ugnje-

*) muškra = šivilja.

tenim evropskim narodom na rešenje, neprijatelju svojemu pa na propast.

Prijateljstvo, katero je na tilsitskem miru 1807. l. utrdil z Napoleonom ruski car Aleksander, trajalo je nekoliko let, in se je pretergalo v polovici 1812. l. Napoleon je zahteval, da Ruska preterga vsake zveze z Angleži, in da Angležem zabrani trgovati z Rusko. Car Aleksander ni mogel ali pa ni hotel na to privoliti, ker to bi kazalo, da on javno prizná Napoleona za svojega gospodarja. Napoleon napové tedaj Ruskeje vojsko in začne se pripravljati na boj z veliko Rusko, katero je on sam priznaval za svojega dostojnega neprijatelja. Napoleon je nabral neizmerno vojsko, 650.000 ljudij, in z najboljšo vojskino pripravo in s 1200 topovi je krenil na pot proti velikemu slovanskemu carstvu. V Napoleonev vojski, razen Angležev, so bili vojaki vseh drugih narodov. Vsi ti skupaj pod verhovnim poveljstvom samega francoskega cesarja Napoleona krenejo proti Ruskeji, da zlomijo njeno silo, da ponižajo ruski narod, da uničijo rusko državo. Junija meseca 1812. l. prestopila je ta strašna moč reko Njemen, stopila v rusko carstvo, in s tem se je začela v svetovnej zgodovini znamenita Napoleonova vojna na Ruskem. Bilo je vojvodov v starih časih, ki so toliko in še večje vojsko pripeljali na bojno polje, ali do Napoleona še ni bilo vojske tako ustrojene, oskerbljene in izučene, kakor je bila njegova vojska, katero je pripeljal na Rusko. Kdo bi bil takrat samo pomislil, da se bo ta neizmerna vojska v nekaj mesecih silno zmanjšala, da bode ta sila razvejana kakor prah.

Ruski vojskovod je hotel popolnoma uničiti francosko vojsko in zato ni hotel se spuščati s Francozi v boj varovaje svoje vojake, da bo s svojo neoplašeno silo udaril na neprijatelja, kedar bode ugodna prilika. Rusi so se ogibali velike bitve, oni so stopinjo za stopinjo prepuščali neprijatelju, ki je jih vedno po malem napadal, ali kraj, skozi katerega so se pomikali, opustoševali so Rusi; mesta in vasi in vso hrano so požgali, stanovci pogorelih mest pa so šli za umikajočo se vojsko proti svetji Moskvi, da je tako neprijatelj v svojo last dobival zgolj opustotene pokrajine. Prosti ruski vojaki niso mogli razumeti, zakaj mu se ne postavijo nasproti, zakaj se umikajo neprijatelju, ker bi bili radi se sprijeli s Francozi, in so začeli nezadovoljni biti z verhovnim vojaškim veliteljstvom. Pri mestu Smolensku se vstavi ruska vojska, Napoleon je tega komaj čakal, ker se je bil že jezil, da se mu Rusi umikajo, in zato, ko je ugledal rusko vojsko, zaklical je: „Komaj je jih došla mala pest.“ Napoleon se je nadjal, da se bodo Rusi pod zidiniami svojega mesta spustili v boj, pa se je prevaril v upanju, ker Rusi so sklenili mesto braniti samo toliko časa, da se izselijo vsi stanovci, in se izpraznijo magazini, ki so bili polni hrane. Francozi so napadli z veliko vneto Smolensku, toda Rusi so jih dobro odbili. Po noči, ko so se stanovci izselili, in ko je iz magazinov bilo izneseno vse, kar bi moglo neprijatelju prav priti, zapali ruska vojska celo mesto, in pri svetlosti, katero je razprostiral ogenj zapaljenega mesta, krene dalje proti Moskvi 18. avg. 1812. l.

Veča je bila bitva pred sveto Moskvo na malej rečici, katera se tudi veli Moskva. Napoleon je pred bitvijo v kratkem nagovoru ohrabil svojo vojsko, opominovaje jo slavnih zmag, katere je doslej izvojevala, in katerim bode krono na glavo postavila z mago nad Rusi. Rusi, stoječi pred zidiniami svojega svetega mesta bili so navdušljeni: poginiti ali zmagati. Eno in drugo bilo je njim enako slavno. Boj se je bil vnel 5. sept. Obe vojski ste se borili z nepopisljivo hrabrostjo, vsaka je gledala,

da nabije svojega nasprotnika, obe ste pokazali, da bolj spoštujete slavno smert, nego beg. Vsak vojak je bil za-se odličen junak. To je bila strahovita bitva, kakoršne se redko dogode. Rusi so odstopili nadmoči neprijateljске. Bojno polje je pokrivalo 70.000 vojakov ruskih in francoskih. Pred nasipi je ležalo vse navskrižema odterganih rok in nog in družih udov, in tudi jame so bile prenapolnene z ranjenimi in mertvimi. Človek se kar zgrozi, kedar pomisli, koliko tisoč ljudij zgubi življenje, kedar so vladalci svojeljubci, in kedar vladajo med njimi gadne strasti.

Napoleon se je nadjal, da bo v velikej in svetji Moskvi napisal pogoje miru ruskem caru Aleksandru. Napoleon je obetal svojim vojakom, da bodo v Moskvi dobili ugodnih stanovanj za zimo, da se bodo v Moskvi odpočili velikega truda, neprestanega popotovanja in vojevanja, da bodo v Moskvi našli obilno hrano, odeje, in da bodo zadovoljili vse svoje potrebe, in da se bodo z bogatim plenom kmalo povrnili v svojo očetnjava. On zapové, da vojska krene proti Moskvi, in ko so se francoski vojaki popeli na višine, s katerih se je mogla Moskva lepo pregledati, radostni so začeli klicati: „Moskva, Moskva!“ In zares so se morali čuditi in radovati Moskve utrujeni vojaki francoski, ko po trimesečnem popotovanju ugledajo veliko mesto, v katerem je bilo nasuto obilo blaga iz Evrope in Azije, v katerem so stala odlična poslopja in siromašne kočje, v katerem je bilo neverjetno veliko cerkva in kapel, zunaj okrašene z visokimi zvoniki z bakrom pokriti in bogato pozlačeni, kjer se je vzdigoval ponosni Kreml, ogromna palača ruskih carov. Moskva je bila edina nada francoskem caru in njegoveji vojski. Napoleon se je približal carskemu mestu, toda se je čudil, da mu ne pridejo naproti nikaki poslanci, da bi prosili, naj čuva mesta in imetja. Mestna vrata so bila široko odprta, nikjer ni bilo videti žive duše. Nekoliko hrabrih častnikov je šlo v mesto, in ti so donesli glas, da v mestu ni žive duše, da se vidi, kakor da so vsi stanovci izmerli. Napoleon gré v žalostnej slutnji in tihoti v mesto, jek konjskih kopit in topov so bili edini glasovi, ki so spremljevali vhod francoske vojske v Moskvo. Napoleon se nastani v carskem Kremlu, ostala vojska gre po hišah, po katerih, in po cerkvah, najde neizmerno blaga. Francozi so se začeli z bogastvom tolažiti, ki so ga našli v praznem in opuščnem mestu. Toda po noči pokaže se ogenj na treh različnih krajih v mestu, in se je širil na vso moč berzo. Na dveh krajih so zadušili vojaki silni ogenj, pa se je zato tem bolje razprostiral na tretjem mestu. Drugi dan se je začel pokazovati ogenj po doméh, po katerih nobenega živega ni bilo, v kratkem času se zlije sveta Moskva v ognjeno morje. Napoleon je sedaj prevedel, da so Rusi sami zapalili svoje prestoljno mesto, in da jim ni žal same svete Moskve, da le njega uničijo. Grof Rostopšin, glavar v Moskvi, izpustil je do 2000 hudo delcev iz ječ, dal jim je smole, bakelj in družih vnetljivih stvari, in jim je zapovedal, da zapalijo mesto tedaj, kedar se sovražniki v mestu vstanové. Skozi okno na Kremlu je gledal Napoleon strahoviti ogenj, in je govoril: „Jeli mogoče, da so to oni sami učinili? Kaki so ti ljudje!“ Tretji dan je obdajal ogenj skoraj od vseh strani Kreml, samo po ene ozke ulici se je še moglo iz Kremla iziti. Se malo, pa bi bil Napoleon zapert v plamenovem morju. V največej naglici pobegne Napoleon iz Kremla; mnogi vojaki, hlepeneči za blagom in bogastvom, postali so žertva svoje grabljivosti, strašno smert so v ognju našli. Celih šest dni neprenehoma je gorela Moskva, sedmega se je polegel ogenj. Nekedanje

neizmerne Moskve videle so se strašne razvaline. Samo deseti del velike Moskve se ni spremenil v prah in pepel, vse ostalo bile so same razvaline, katere gledati bilo je strah in žalost.

Požar Moskve je uničil zares staro prestoljno mesto ruskih carov, sveto mesto ruskega naroda, mater vseh ruskih mest, zraven je pa tudi zlomil silo neizmerne močne vojske francoske, in bil je grob Napoleonovej vojskinej sreči. Napoleon je sedaj nagovarjal cara Aleksandra, da se pomiri, toda ruski car ni hotel miru, Rusi so rekli, da se je za-nje še le začela prava vojska. Napoleon je bil v neljubih okolnostih. Ljuta severna zima je kakor oster nož približevala se z berzimi koraki. V Moskvi v sredi razvalin se francoska vojska ni mogla ustanoviti, ker bi bila tu vsa poginila do poslednjega moža zavoljo gladu. Napadati Rusov tudi ni bilo varno, ker se je francoska vojska zmanjševala od dné do dné, ruska vojska pa je neprenehoma rastla, in razserdenje ruske vojske kakor ruskega naroda bilo je od dné do dné vse večje in večje. Rusi so se hoteli kervavo osvetiti sovražniku, ki se je prederznil stopiti na sveto rusko zemljo, ki je poklal na tisoče ruskih vojakov, ki je bil vzrok, da je izgorel Smolensk, da je v prah in pepel se spremenila sveta Moskva. 19. okt. 1812. l. oberne Napoleon svojo vojsko, da se verne na Francosko. Ruska vojska je stopala Francozom koj za petami, ki so se morali boriti za vsako stanovanje, za vsaki hleb kruha, ki brez boja niso mogli ne hoditi, jesti, piti in spat. Spočetka novembra je padel prvi sneg, in s tem je nastal ljut mraz, ki je odslej v zvezi z gladom in napadanjem ruske vojske, osobito hrabrih kozakov, silno začel ukončevati francosko vojsko, od katere se je pred nekoliko meseci mislilo, da je zmožna celi svet podjarmiti. Lepo število francoskih vojakov in konj je zmrznilo, veliko je jih poginilo gladu, veliko je jih pokončalo rusko orožje. V predelu mesta Vilne je bilo do 70.000 trupel, na spomlad pa, ko se je začel sneg tajati, našli so do 250.000 nezagrebenih trupel. Francoski vojaki na svojem povračevanju niso imeli potrebne obleke, nego so se zavijali v napljenjo platno, ki jih pa ni moglo braniti ostre zime. Primorani so bili po snegu popotovati, v snegu počivati, v snegu jesti in piti, in se je zato pogostoma pripetilo, da je vojake, počivajoče v snegu, zametel drobni sneg. Ogrevati se niso mogli nikjer, zato so se radovali, kedar so kje našli suhih derv, ki so bolj dim dajale, kakor grele. Živeli so o poginilih konjih, katerih so po potu našli. Konjiki so ostali brez konj, pešci so pometali svoje telečnjake proč, topničarji so popustili topove, vsak je skerbil, kako da reši svoje življenje. Naposled dojdejo francoski vojaki do reke Berezine. Po prebrisanosti francoskih generalov postavljena sta bila dva mosta za prehod vojske preko reke. Rusi se zaženo tu na Francoze, ki so derli v tropah čez mostova, tako da se eden polomi, in na tisoče Francozov potoni v Berezini, po kateri je plavalo vse polno trupel francoske vojske in ledenih plošč. Pri Berezini je poginilo blizo 30.000 vojakov. Od vojske, katera je pred kratkem imela do milijona ljudij, rešilo se je samo nekaj tisočev, in tudi ti so bili v najslabšem stanju. Tako se je končala strahovita Napoleonova vojska na Ruskem, tako se je uničila velika armada, kakor so Napoleonovo vojsko imenovali. Ko je Napoleon došel na Poljsko, pustil je svojo vojsko poveljstvu svojih najznamenitejših generalov, on sam pa je na saneh hitel v Pariz, da bi nabral novo vojsko, da bi se pripravil za nove boje. Ni še imel dosti slave, ni se še prelilo dosti ljudske kervi, ni še prišel čas, da se narodi pomirijo po tolikih strahovitih dogodbah.

Napoleon je res nabral kaj hitro na Francoskem novo vojsko, in zadobil je nekoliko slavnih zmag nad svojimi nasprotniki, toda vse te zmage niso mu mogle poverniti prejšnje slave in sile. Rusom se pridruži pruski kralj, ki je svoje ljudi in vse ostale Nemce pozval na orožje proti Francozom, in temu pozivu pruskega kralja so odzivali Prusi in ostali Nemci z veliko radostjo, mladi in stari, učeni in neučeni, meščani in kmetje, bogati in ubožni so se pripravljali na vojsko. Rusom in Prusom se pridružijo potem Švedi, Angleži pa so bili že itak Napoleonovi stari sovražniki. Vladalci Ruski, Pruski, Švedski, Avstrijski in male nemške države utrdijo med seboj zavezo, in občno vojsko imenujejo zavezniško vojsko. Tudi Napoleon je nabiral na Francoskem novo vojsko, in pal je na Nemško. Leta 1813. so se večidel pripravljali za odlični boj, le tu pa tam je bila kaka mala bitev, kjer so premagali zdaj Francozi, sedaj zavezniki. Najslavnejša in največa bitev bila je 16—19. okt. 1813. l. pri Lipskem, v kateri so zavezniki po kervavem boju, ki je trajal tri dni, pobili Francoze. Napoleon se pomekne preko Rene na Francosko, da nabere nove vojske, toda zavezniki jo mahnejo za njim, in sklenejo pridreti v Pariz, in v sercu Francoske utrditi mir. Angleži pod svojim generalom Wellingtonom pridejo preko Pirenej in padejo na Francosko, pruska vojska je osvojila Holandijo, zavezniki pa so stopali proti Parizu. En oddelek francoske vojske je premagan, in zavezniki so v Parizu 31. marca 1814. l. Parižani, želeči miru, pozovejo na Francoski tron pregnano bourbonsko vladarsko rodovino. Napoleon se je odrekel prestolju na korist svojega sina, in odšel je na otok Elbo, katerega so mu zavezniki dali, da ž njim dela kakor neomejeni gospodar. Napoleon je bil na Elbi samo leto dni. 1. marca 1815. l. dojde nenadoma s 1000 svojih starih vojakov na Francosko. Narod ga sprejme z navdušenjem, vsa vojska gré na njegovo stran. Ko vidi kraljeva hiša, da je narod ne ljubi, pobegne na Angleško, Napoleon pa dojde že 20. marca v Pariz. Vso Evropo je pretresel glas, da je Napoleon zapustil otok Elbo, da je odšel na Francosko, in da je brez kaplje kervi osvojil vso Francosko. Zavezniki v Beču zbrani zavoljo dogovora, kako da se ustrojijo evropske državne zadeve, čuvši za Napoleonov dohod na Francosko, mahoma odpošljejo svojo vojsko proti njemu. Pri Vaterlou 18. jun. 1815. l. zgubi Napoleon glavno bitev. Blücher in Wellington polomita vojsko francosko, Napoleon gré v Pariz, odreče se drugi pot cesarskemu prestolju na korist svojega sina, in gré na neko angleško vojno ladijo, da se odpelje v Ameriko. Bourbonom se poverne francoski prestolj, Napoleona pa pošljejo na oddaljeni, kameniti in nezdravi otok Sent Helena, kjer je ločen od svoje rodovine, oddaljen od Evrope, odtergan od svojih malikovalcev, vojskinih tovaršev, kamor ga je spremilo le nekoliko najudanejših prijateljev, žalostno preživévi šest let, umerl 5. maja 1821. l. Njegovo truplo so prenesli 1840. l. v Pariz. Tako je končal Napoleon, brez sumnje največi človek svojega časa.

Kralj Mida v mongolski obleki.

(Mongoljska pravljica; spisal Andrejčekov Jože.)

Obče je znana starodavna mična pravljica o frigiškem kralji Midi, ki je imel oslovsko ušesa. — Čudno je, da živi pravljica, enaka onej staro-gerške, še dan današnji

pri Mongolcih, le da je nekoliko predrugačena. Glasi pa se tako-le:

O davnih časih je živel v černej Kini, na Indiški vzhodni strani, kralj po imenu Daibang, ki je imel samo enega sina. Ta sin se ni prikazal ljudem ne enkrat ne, odkar je nastopil vladarstvo. Vsaki dan so mu morali pripeljati zalega mladenča izmed ljudstva, ki ga je česal, potem pa ga je kralj koj umoril. Ko je leto in dan tako ravnal, pride slednjič versta na edinega sina neke stare žene. Ta v stiski zaradi proteče jej zgube, obleče sina v novo obleko, vmesi moke z mlekom svojih lastnih persi ter speče bobo, ki jih sinu v nedrije vtakne. „Kedar boš kralja česal,“ pravi mu, „jej neprenehoma te bobo, to te morda reši.“

Mladeneč gre h kralju, in ko mu je z zlatim glavnikom lasé česal, vidi, da ima kralj oslovska ušesa. To je bil vzrok, zakaj je dal kralj vsacega mladenča umoriti; bal se je namreč, da ne bi dalje pravili, kar so pri njem zapazili. Česaje ga pa je povžival mladenec neprenehoma one bobo. To zapazi kralj ter praša: „Kaj pa ješ?“ — „Rajževo potico,“ pravi mladenec. „Daj še meni nekoliko,“ prosi ga kralj. Mladeneč mu da, in kralj pravi, ko je povžil bob: „Duh in okus je kaj prijeten, s čem pa je vmešeno?“ — „Moja mati so vmesili z mlekom lastnih persi ter mi spekli bobo.“ Kralj si misli: „Umoriti ga ne smem; kako bi bilo to mogoče učiniti? vživala sva obadva mleko ene matere, in bilo bi zoper naravo svojega žlahtnika umoriti.“ Mladencu pa pravi: „Jaz te ne bom umoril, ali da imam oslovska ušesa, ne smeš razodeti nobenemu človeku.“ — „Nikomur, o kralj,“ pravi mladenec, „ne bom povedal.“ — „Tudi svoje materiči nikar ne pravi; če skrivnost komu izdaš, bodem te umoril.“ Potem ga odpravi.

Živa duša ni tega zvedela. Mladeneč se verne domu. Mladence pa, ki so potem kralja česali, ukazal je ta, kakor prej, umoriti, in vsi ljudje so blagrovani čudé se sina stare žene. Vsakteri ga je vprašal: „Kako pa se je to vendar zgodilo?“ Pa niti svoje materiči, niti komu drugemu ni le pičice razodel.

Ko le nikomur ni hotel razodeti, da so ušesa kraljeva večja, nego družih ljudi, zbolil mladenec zeló nevarno, ker mu ta skrivnost ni dala v persih miru in pokoja. Niti zdravila, niti žertve, niti druge poskušnje niso nič pomagale. Bil je blizo smerti; pokličejo še zdravnika, ta potipa žilo in pravi: „Tvoja bolezen ni nič drugega, nego duševna bolezen, tu zdravila nič ne pomagajo; edina otežba je ta, da izustiš in drugim razodeneš, kar te teži.“ Sedaj so ga nadlegovali vsi pričujoči: „Če ti teži kaka skrivnost sercé, razodeni jo koj; če umerješ, komu boš potlej povedal?“

Mladeneč pa je tajil, da nima nikakoršne skrivnosti in molčal je, kot prej. Še le pozneje razodene svoje materiči, ki ga je prosila: „Jaz sicer res vem neko skrivnost, ali ne smem je izdati, sicer me kralj kaznuje.“ — „Če je takisto,“ odverne mati, „pojdi v puščavo in izgovori to skrivnost v luknjo v zemlji ali pa v špranjo kake skale ali drevesi, potem ozdraviš. Sin gre in pride do veveričine votline; v to zatrobi: „Naš kralj ima oslovska ušesa!“ to ponavlja večkrat zaporedoma, in bil je zdrav. Pa veverica v votlini čula je njegove besede, raznesla jih dalje, in razširile so se po vetru do kraljevih ušes. — Ta pozove mladenča k sebi, ker le ta je moral biti izdajavec, ter ga nagovori: „Zapovedal sem ti, da molčiš; se je li približala ura, ko si razodel skrivnost?“ — „Nikomur,“ zaterjuje mladenec, „nikomur nisem doma le najmanjšega povedal.“ — „Nekomu si moral povedati,“ odverne kralj, „ker one tvoje be-

sede sem zvedel; kako bi jih bil mogel čuti, ko ne bi jih bil ti govoril?“

Sedaj pové mladenec natanjko, kako se je to zgodilo; „jaz sem le v veveričino votlino to govoril,“ pristavi, „sicer nisem nikomur nič razodel. Veter je moral te nesrečne besede raznesti, kdo bi jih bil mogel sicer razodeti?“ Potem pravi kralj: „Naj že bo, kakor hoče, jaz sem res te besede po vetru zvedel;“ in k njemu se obrnivši nadaljuje: „Morda veš za moja oslovska ušesa kako pokrivalo?“ Mladeneč odgovori: „Če bi hotel ti, premogočni kralj, moj sovét ubogati, dalo bi se kaj storiti.“ — „Le povej mi to pripomoč,“ odverne kralj, „bom videl.“ In mladenec prične: „Premogočni kralj, daj si narediti za svojo glavo kapo, in sicer na obeh straneh z uhali, da ti ušesa pokrije, in deni jo na glavo. Vsem drugim, ki se ti približajo, bode se potem spodobno zdelo, da se tudi oni enako opravljeni pred te prikažejo.“ Kralj poterdi ta sovét. Vsi so ogledovali kapo čudé se, ter jo hvalili in povsod je bila ob kratkem vpejlana. Ker ni nihče vedel, da ima kralj oslovska ušesa, prišla je kapa v navado; z imenom uhalka bila je povsod znana, in odslej so nosili prvi služabniki Daibang-Kanovi takove kape. Mladeneč je postal minister, in odslej bila je vsa morija pri kraji; vse ljudstvo pa si je zeló opomoglo, ter se množilo v bogastvu in božjem blagoslovu.

Delitev dedšine.

(Prosto po serbskem poslovenil Mérovčkov Prostoslav.)

Komaj se prikaže zgodnja danica na sinjem, jasnem nebu, že jo, hudovaje se, pita mila luna: „Kje si se mudila toliko časa? Kje si bila vse tri dneve?“ Odgovarja jej danica: „Mudila sem se nad Belgradom, in gledala, kako sta si brata Jakčića, Dmeter in Bogdan delila očetovo lastnino. Lepo sta se pobotala za vse, lepo si razdelila dedšino; le za vranca in sivega sokola se prepirata. Dmeter, starejši brat, zahteva obadva, a Bogdan mu neče priznati ni sokola, ni vranca.“

Zarano, ko se je stoperv zaznal beli dan, zasede Dmeter berzonogega vranca, vzame sebo sivega sokola, ter odjezi na lov. Odhajaje pa zakliče svoje soprozi, rekoč: „Angelija, moja draga, otrovaj mi brata, če ne, nikedar me več ne vidiš na belem dvoru.“ — To začuvši se Angelija ožalosti ter premišlja: „Kaj mi je storiti siroti? Ako zavdam svaku, učinim strašno hudobijo; ljudje bi kazali za menoj ter djali: Glejte hudobo, ki je otrovala lastnega svojega svaka! Ako pa ne storim tega, ne poverne se mi nikedar več mili mož na beli dvor.“

Kar si eno izmisli. Vzame zlato, z dragimi biseri okovano čašo, kojoj je bil oče podaril na nje poroke dan, teče v spodnjo klet ter napolnivi jo do verha z zlatorumenim vincem, nese jo svaku. Poklonivi se do tal, poljubi mu roki ter pravi: „To čašo, dragi svak, z zlatim vincem, ti darujem; podari mi zanjo sivega sokola in vranega konja!“ Ginjen jo usliši Bogdan.

Dmeter pa dirja ves dan po gozdu, a ne more ničesa zaslediti. Že zvečer prijaha do zelenega jezera, na katerem se veličastno ziblje zlatokrila utva. *) Berzo izpusti Dmeter sivega sokola na-njo. Pa ko jo sokol hoče ugrabiti, ga zlatokrila utva bliskoma popade za desno krilo, pa mu ga vlomi. Vide, kaj se godi, verže Dmeter

*) Utva se imenuje neko pleme rac.

naglo obleko raz sebe, ter skoči v zeleno jezero, da si-vega sokola otme pogube. — „Kako ti je pri sercu brezi desnega krila, zvesti sokol moj?“ ga pita. „Baš tako, kot bratu brezi brata.“

Dmeter se strese; spomni se, da mu je zdaj-le soproza otrovala brata. Zavihtivši se na silnega vranca jo udere proti domu. — Pridirja do necega mosta; spodbode konja, da bi z enim skokom preskočil, — a vranec skoči na most, ga predere ter si vlomi prednji nogi. Naglo sname Dmeter sedlo raz njega, ga obesi na pèrni buzdovan*) ter zavihtivši si ga na herbet, hiti peš proti Belgradu. — Komaj dospé domov, že zakličče svojej dragi soprozi: „Angelija nisi li zavdala bratu?“ A ona mu odgovarja: „Ne, dragi moj, temuč spravila sem te z Bogdanom!“

Smešnice.

* Neki imeniten gospod je slonel na oknu kraljeve palače in videl, da mimoidoči kmet svojega osla neusmiljeno pretepa. Zakričal je zategadelj na kmeta: „Gumpec, ne pretepaj osla tako sirovo, saj boš ubogo živinčce ubil.“

Kmet povzdigne svoje oči ter pravi: „Ne zamerite mi, zlahtni gospod! jaz nisem vedel, da ima moj osel prijatelje tudi na kraljevskem dvoru!“ —

* Na morji nastane strašen vihar in ne jenja razsajati, zatoraj zaukaže kapitan vsem v barki, naj vsakdo v morje verže, kar ima najtežega s seboj. Na to povelje eden popotnikov zgrabi svojo ženo in jo verže v morje. Ko je bil zavoljo tega grajan, odgovori: „Jaz s seboj nisem imel težega, kakor moje ženo, zaradi tega sem njo v morje vergel.“

* Neki plemič potuje z dvema kapucinoma. Ko pridejo do potoka, ni bervi, treba je potok prebresti. Kapucin vzame plemiča na svoji rami, in hajdi čez potok. Ko je bil ž njim sredi potoka, vpraša plemiča, ali ima kaj denarja pri sebi? Seveda ga imam odgovori plemič. Oj gorjé meni! zavpije kapucin, jaz ne smem nositi denarja — in spusti plemiča v vodo.

Družba sv. Mohora.

Danes izrekamo v imenu družbinega odbora vsem poverjenikom najkrepkejšo zahvalo, da so se podvzivali ob pravem času ude nabirati in da so ob določenem obroku odboru poslali vpisovalne pole. Manjkajo sicer še zapisniki nekaterih dekanij; ker pa gg. predstojniki upajo, pridobiti še novih udov, ako se jim podaljša obrok do konca tega mesca, ustreza odbor izjemno njihovi želji proti temu, da vpisovanjske pole prav gotovo vsaj do 1. aprila odboru pošljejo.

Ni bilo še mogoče, vse zapisnike urediti in število letos vpisanih udov natančno poizvedeti, vendar kaže poveršni pregled, da je tudi letos pristopilo precej novih udov skoro po vseh dekanijah tako, da utegne število letošnjih družbenikov dosedajno preseči za tisoč. Natančno število natančno v prihodnjem „Besedniku“.

Hvaležni smo tudi onim predstojnikom, ki so zapisnikom dodali važnejše opazke in želje družbenikov svojega okraja ali odboru predlagali primerne nasvete, ki utegnejo blagodejni upljiv družbe sv. Mohora na pošteno narodno omiko širiti in vterjevati. Izmed drugih, vsega prevdarka vrednih predlogov naj omenimo danes, kar za družbin napredek neutrudljiv gospod župnik L. Herg v Lembahu

*) Buzdovan je neko vojskino orodje.

odboru nasvetuje: „Kar zadeva bukve, bi jaz prosil, da bi družbin odbor v pretres vzal, ali ne bi bilo dobro, da bi Mohorjeva družba tudi na ljudske šole ozir jemala ter vmes tudi kako šolsko knjigo izdala. Kar se tega tiče, imamo za šolo res premalo učnih pripomočkov; tudi ni koga, da bi za uboge naše slovenske šole kaj storil. Učiteljem se vedno le nemška berila itd. priporočajo in vsiljujejo. Posebno pripravna in podučljiva se mi dozdevajo berila: „Dr. Burmüllers in Dr. Schusters Lesebuch in 10 Abtheilungen“ s podobami, ki bi gotovo mladini zeló dopadala; morebiti bi se našel, ki bi to knjigo poslovenil in za naše šole s podobami vred uredil. Gotovo bi te bukve še odrašeni radi prebirali in podobe radovedni pregledovali.“ To je zares praktična, času primerna misel; odbor bode prevažni predlog v prihodnji seji vestno pretresoval in kar bo treba, precej priskerbel.

O tej priložnosti naj odgovorimo takoj „odpertemu pismu,“ ki je ravnokar v „Zgodnji Danici“ št. 10 objavi za blagor družbe toliko vneti rodoljub Podratitovski. Kar verli domoljub javno odboru predlaga in živo priporoča, to je odbor že davno pred sklenil: „Slovenski gofine“ t. j. razlaganje cerkvenega leta bode družba gotovo izdala v novič; samo prihodnje leto že natis pričeti nikar ni mogoče. Kajti leta 1875 so udom namenjene braterne „Molitvene bukve,“ ki jih s posebnim ozirom na družbo spisuje prečastiti korar in slavni učenjak g. Franc Kosar. Napovedane knjige odbor še daleč odlagati ne sme, ker družbeniki od vseh strani leto za letom po njih poprašujejo. Leta 1876 pa je v natis že pripravljena uzorno poslovenjena „Filoteja,“ ki bode udom ravno tako všeč. Za tima pa pride takoj na versto zaželjeni in po zunanji obliki in znotranji osnovi povsem popravljeni: „Slov. Goffine“. Prosimo tedaj blagi gospod Podratitovski, poterpitate tri leta in Vaša in naša želja bode izpolnjena. Bog daj srečo!

Razne novice.

Duhovske spremembe v Kerški škofiji.

Č. g. Šimen Dobajnikar, fajmošter v Svečah, je dobil dekanijsko faro Kaplo pri Dravi in č. g. Anton Mayer, župnik na Starem dvoru, faro Nemško Kaplo.

Na mesto č. g. Nik. Rabiča, ki se je zaradi bolehnosti dekanijstvu odpovedal, je za dekana na Grobniškem polji imenovan č. g. Matija Štavadaher, fajmošter v Hüttenbergu. Dekanijo Zgornji Rož oskerbuje č. g. Franc Viconik, fajmošter v Logovesi.

Za provizorje gredó: č. g. Peter Raith iz Trebinj na Rovte blizo Svinčnice; č. g. Jan Joas iz nemške Kaple v Staridvor; č. g. Jakob Hartlieb iz Požarnice v Belovas; č. g. Franc Fugger ostane kot farni oskerbnik v Rožeku.

Č. g. kaplan Klemens Warmuth je prestavljen iz Staridvora v Požarnico; č. g. Franc Leskovec, novomašnik, pride za kaplana v Trebinje.

Umerli so: Č. gg.: Jože Böhm, fajmošter na Rovtah blizo nemške Svinčnice; Matija Tomazič, dekan in fajmošter v Rožeku in Tomaž žl. Gapp, fajmošter v pokoju. R. I. P.

Razpisane so fare: Galicija in Bistrica do 31. marca; Rožek do 10. aprila; Sveče, Rovte in Kozje blizo Brež do 16. aprila.

Naš cesar je 26. m. m. iz Ruskega prišel zopet domu. Nad dva tedna je Njih veličanstvo bival med Rusi, ki so ga bili povsod z navdušenjem sprejeli in pozdravljali. Na carskem dvoru v Petrogradu so se njemu na čast versile veličanske svečanosti in zabave. Ruski vladni listi so začeli

jako prijazno pisati o Avstriji in tudi dunajski listi, ki so bili prej zagrizeni sovražniki vsega Ruskega, so se zdaj pokorili in svoje predele začeli polniti s sestavki, polni prijateljstva proti Rusom. Kakor se kaže, sta ruski in avstrijski vladar v Petrogradu ponovila staro prijateljstvo, ki je že pred letom 1854 Avstrijo in Rusijo vezalo. Kot poseben čin udanosti se šteje, da sta bila ravnokar dva ruska princa, namreč Sergij in Pavl Aleksandrovič, za častnika v avstrijski armadi imenovana.

Deržavni zbor zdaj ravnokar konfesionalne postave pretresuje. Okoli 30 govornikov se je oglasilo proti postavam, med njimi grof Hohenwart, Pražak, Greuter, Lienbacher, Čartoriski. Seveda vsi ugovori ne bodo nič pomagali, ustavoverci in z njimi tudi Mladoslavenci bodo za postave glasovali in jih vpeljali, ter s tem še večjo razdraženost med ljudstvom uročili. Po novih postavah bodo postali duhovniki zelo odvisni od vlade, tako rekoč njeni uradniki, kar bo de centralizem še bolj pospeševalo.

Kmetijski listi. Slovensko časnkarstvo je obogatelo zopet za en nov časnik. Koroško kmetijsko društvo je namreč pri zadnjem občnem zboru sklenilo, svoj organ tudi v slovenskem jeziku izdavat. Ta sklep je gotovo vse hvale vreden in nas jako veseli. S tem sklepom je društvo pokazalo, da mu je res mar za vsestransko povzdigo kmetijstva, ne samo med nemškimi ampak tudi med slovenskimi kmetovalci koroške dežele. Pridobilo si bo društvo zdaj gotovo veliko novih udov med Slovenci, kar mi iz serca želimo. Veseli nas pa, da so gospodje v odboru kmetijskega društva vendar enkrat začeli spoznavati in priznavati, da je napredek ktere koli reči le na podlagi maternega jezika mogoč. Da bi le tudi po drugih krogih, kakor pri deželnem zboru, pri šolah, pri uradnih, kmalo do prepricanja prišli, da pomenevanje ni napredek, ampak s pomenevanjem se napredek zavera, ljudstvo trapi in pači. „Kmetijski listi“ izhajajo vsakega mesca po dvakrat, prva številka je že izšla. Prijatelje kmetijstva prosimo, da jim pot gladijo med ljudstvo.

Katoliško-pol. društvo celovško je svoja pravila tako preuredilo, da sme ne samo v Celovcu ampak v katerem koli kraju shode sklicevati in zborovati. Ob času volitev zna biti to silno važno. Vlada je to preuredbo že poterdila.

Dohodki družbe sv. Mohora l. 1874.

Novi dosmertni udje:

474. Farna šola na Premu	gld. 15	—
— Čolnik Dominik, posestnik pri sv. Benediktu (II. pol.)	8	—
475. Kristof France, fant v Verhniki	15	—
— Masterl Anton, kaplan v Dolih (II. pol.)	6	—
476. Zupan Matija na Breznici	15	—

Letnino so poslali:

Preč. g. Rajhman Šimen, župnik v Selah	20	—
— dr. Levičnik Jernej, dekan v Št. Mohoru	15	—
— Lunder Janez, duh. v Ternjah	14	40
— Gestrin Leopold, župnik v Št. Jurji	15	15
— o. Alojz Hajduk, kapucin v Varaždinu	17	—
— Cepic France, župnik v Kazazah	22	—
— Rome France, župnik v Čemšeniku	5	—
— Smrečnik Boštjan, župnik na Žihpoljah	17	—
— Pečnik Jože, župnik v Laporji	57	80
— Trafenik Franc, župnik v Gornji Polskavi	24	—
— Teran Janez, duhoven v Štorjah	4	—
— Verbanček Janez, župnik v Krašnji	72	—
— Petek Andrej, župnik v Polšniku	11	—
— Bergant Lovre, duh. pomočnik v Radečah	27	—
— Dolinar Anton, „ v Dobrovi	75	—
— Gregorčič Anton, vikar v Libušnjem	72	—
— Ripsl Drag., župnik v Loki	30	20
— Bernard Val., farni oskerbnik v Studnem	14	—

Preč. g. Žerovnik Tomaž, župnik v Grahovem	gld. 31	—
— Alijančič Andrej, stolni korar v Celovcu	14	—
— Fric Matija, dekan pri Vel. Nedelji	62	—
— Terstenjak Dav., župnik na Ponikli	70	60
— O. Enrik Režek, prof. bogosl. v Admontu	6	—
— Tavšič Jožef, župnik v Hodišah	15	—
— Cajnkhar Lovro, župnik v Kolobiji	31	—
— Brodnik Janez, župnik v Žuženberku	85	—
— Albrecht Leopold, župnik v Dobu	57	90
— Jereb Jožef, župnik v Dragi	10	—
— Juvan Jakob, duh. pomočnik v Stari Loki	112	—
— Tedeschi Karol, župnik v Gorjah	49	—
— Goslar Mavr., lokalist v Podlipi	15	20
— Tutek Jurij, dekan v Št. Lenartu	460	80
— Slekovec Matevž, provizor v Središču	108	—
— Budnar Janez, župnik na Premu	9	—
— Božič Janez, duhovnik v Kortah	8	—
— Dolničar Janez, župnik pri sv. Križu	15	15
— Jereb Matevž, župnik v Javorjah	29	—
— Gogala Miha, farnik v Stari Oselici	27	50
— Potočnik Janez, župnik na Brezovici	86	—
— Gerčar Jožef, kaplan v Št. Rupertu	38	—
— Šranc Stanislav, župnik v Hotiču	6	20
— Brezovar Ivan, kaplan v Borovnici	60	60
— Strojnik Jože, kaplan v Tinjah	28	—
— Gradičnik Boštjan, župnik v Bilčovsu	40	—
— Pibernik Alojz, župnik v Loškem potoku	25	—
— Bogoslovci v Ljubljani	39	50
— Čibašek Janez, župnik v Turjaku	8	40
— Štöckl Šimen, župnik v Št. Lenartu	36	—
— Božič Valentin, župnik v Pkerčah	22	—
— Kramberger Martin, župnik v Št. Janžu	42	—
— Križnik Gašper, črevljar v Motniku	9	—
— Dr. Muršec J., profesor v Gradcu	26	—
— Drobnič Andrej, župnik v Knežaku	30	—
— Staré Alojz, kaplan v Št. Vidu	93	—
— Bernik Lovro, župnik v Kamnigorici	30	40
— Waldeker Fr., župnik v Boštjanji	20	—
— Vidergar Janez, duh. pomočnik v Svibnem	28	—
— o. Bonifacij Pavliček, gvardijan v Klanjcu	8	—
— Brolih Matija, dekan v Šmariji	100	20
— Globočnik Janez, župnik v Poljanah	78	50
— Mozečič Štefan, vikar v Štjajku	19	—
— Madon Blaž, župnik v Šempasu	42	—
— Kosec France, župnik v Klani	12	—
— Flander Anton, vikar na Serpenici	56	50
— Lenček Blaž, župnik v Starem tergu	78	65
— Vidmar Jože, duhoven v Podkrajju	27	—
— Pirc Matej, korvikar v Gorici	136	—
— Potočnik Lovre, župnik pri sv. Mariji v P.	15	—
— Orel Valentin, župnik pri sv. Križu	71	—
— Čibašek Anton, župnik v Št. Kocijanu	17	20
— Porenta France, duh. pom. pri sv. Petru v Ljubljani	105	30
— Fetih-Frankheim, kaplan v Verhniki	161	80
— Einšpieler Janez, župnik v Grabštanji	20	—
— Skubic Martin, dekan v Ribnici	128	70
— Rebernik Jakob, kurat v Domačalah	10	—
— Vavtižar Luka, župnik v Časčah	25	—
— Podlipnik J., farni oskerbnik v Sl. Plajberzi	41	—

Čč. gg. Barborič Fr. 1 gld., Sekulja P. 2 gld., Jeglič A. 1 gld., Očepek J. 1 gld., Steklasova hiša 1 gld., Sušec Št. 1 gld., Sket Neža 1 gld., Kmet Fr. 1 gld., Ivanetič M. 1 gld., Tomec M. 1 gld., Ribnikar J. 1 gld., Alijančič L. 1 gld., Terglav J. 1 gld., Franki Jerol. 1 gld. 20 kr., Dekleva Fr. 2 gld., o. Herman Venedig 1 gld., Papež P. 1 gld. 20 kr., Holc J. 1 gld. 50 kr., Abram L. 3 gld., Golmajer U. 2 gld., Windišer J. 1 gld., Komelj A., 2 gld., Abram Jože 5 gld., Kos J. 1 gld., Juvanc J. 1 gld., Zdražnik A. 1 gld., Repič Fr. 1 gld., Prus J. 1 gld., Purgaj Mar. 1 gld., Peterlin Fr. 1 gld. 50 kr., Podernik V. 1 gld., Peharec Jul. 1 gld., Merkotova druž. 1 gld., Leskovec Fr. 1 gld., Spendier J. 1 gld., o. Antolković 1 gld., Pevc Fr. 1 gld., Lavtižar Mar. 1 gld., dr. Nemeč V. 1 gld.	vkup	50	40
--	------	----	----

vkup gld. 3659 . 5
Iz zadnjega lista „ 213 . 45

(Dalje prih.) Vsega vkup gld. 3872 . 50